

International Educators Conference

Hosted online from Toronto, Canada

Website: econfseries.com

7th June, 2025

СЕРТИФИКАТЛАШТИРИШ ФАОЛИЯТИНИНГ АҲАМИЯТИ.

Бадалов Номоз Журабоевич

Жиззах политехника институти, доцент

Телефон рақам: +998903110662;

gmail: nomozbadalov@gmail.com

Шомуродов Маткарим Рашид Ўғли

Жиззах политехника институти, Талаба

Телефон рақам: +998975105143;

gmail: matkarimshomurodov@gmail.com

Аннотация

асосан стандартлаштириш, сертификатлаштириш ва сифатни бошқариш фаолиятини пайдо бўлиши ва ривожланиши тарихий манбалардан маълумки, узоқ тарихимизга ўзаро боғлиқ бўлиши билан бир қаторда, илмий-фалсафий нуқтаи назардан иқтисодиётнинг барча тармоқларига хос бўлган, доимий равишда ва узлуксиз тарзда ривожланишда бўлувчи фаолиятлар туркумига мансубдир.

Калит сўз: сертификат, стандарт, стандартлаштириш, иқтисодиёт, тармоқ, маҳсулот, хизмат.

Сертификатлаштириш асосий мақсади талабаларни маҳсулот ва хизматларни сертификатлаштириш ва уларнинг сифатини бошқариш масалаларининг мазмун моҳияти нимадан иборат, унинг келиб чиқиши ва ривожланиш тарихи, ҳозирги замонда унга бўлган талаблар, чет элларда ва Республикамизда сертификатлаштириш тартиби ва қонун қоидалари, миллий сертификатлаштириш ва аккредитлаш тизимлари ҳамда сифатни бошқариш тўғрисида билим олишларига ва кўникмага эга бўлишларига имконият яратади.

Маълумки, республикамизда туб иқтисодий ислохотлар орқали бозор муносабатларини шакллантиришга киришишда энг аввало, унинг стратегик

International Educators Conference

Hosted online from Toronto, Canada

Website: econfseries.com

7th June, 2025

мақсадлари белгиланиб олинди. Бу мақсадлар ичида «рақобатбардош маҳсулотларни ишлаб чиқаришни таъминлаш» алоҳида таъкидлаб ўтилган [1]. Иқтисодий ислохотларнинг устивор саналган йўналишларида илғор технологияларни жорий қилиш орқали тайёр маҳсулотлар ишлаб чиқаришни кенгайтириш, аҳолини озиқ-овқат билан таъминлаш, мамлакатнинг экспорт қувватидан тўла-тўқис фойдаланиш, уни жадаллик билан ривожлантириш. Бу борада республикамызда қисқа муддат ичида улкан ишлар амалга оширилди ва натижада Ўзбекистон саноатлашган ҳамда иқтисодий жиҳатдан буюк имкониятларга эга давлатлар сафига кўшилди. Сертификатлаштириш қуйидаги йўналишларга маҳсулот истеъмолчиларнинг танлаш лаёқатлилиги фаолияти, истеъмолчиларни нопок ва виждонсиз ишлаб чиқарувчилардан ҳимоя қилиш, маҳсулотни атроф-муҳит, яшаш ва жамият соғлиғи учун хавфсизлигини назорат қилиш, маҳсулот сифат кўрсаткичлари ва ушбу маҳсулотни ишлаб чиқарган ишлаб чиқарувчиларни тасдиқлаш, ташкилот ва хусусий тадбиркорлар фаолиятини Республикамыз ягона товар бозорини ҳамда халқаро иқтисодиётда, илмий-техник ҳамкорликда ва халқаро савдоларда қатнашиши учун имконият яратиш соҳасида иш олиб боради [2]. Республикамызда сертификатлаштиришнинг ривожлантириш истиқболи маҳсулот ва хизматларни сертификатлаштириш, шу билан бирга «мувофиқликни тасдиқлаш ва баҳолаш» - тизимига ўтиш, ҳамда бу фаолиятни такомиллаштириш бўйича «Ўзбекистон техник жиҳатдан тартибга солиш агентлиги томонидан қабул қилинган концепцияда тўлиқ тарзда ёритиб берилган [3].

Ҳозирги вақтда сертификат деган атамани тез-тез учратиб турамыз. Бу қандай атама деб сўрасангиз турлича талқин олишингиз мумкин кимдир бирор малака олганлик тўғрисидаги тасдиқловчи ҳужжат деса, яна кимдир, маҳсулотни сифати тўғрисидаги ҳужжат, баъзи бировлар эса маҳсулотни ҳудудимизга олиб кириш ёки олиб кетиш учун божхонага кўрсатилиши лозим бўлган ҳужжат деб таъриф беради. Маълумки, Шарқ, жумладан Ўзбекистонимиз чет элларда нафақат гўзал табиати ва меҳнатсевар халқи билан, балки ўзининг кўзни қамаштирадиган, ранг-баранг мева, сабзавот ва турли маҳсулотларга сероб бозорлари билан ҳам машҳурдир. Бундан ташқари, бизнинг

International Educators Conference

Hosted online from Toronto, Canada

Website: econfseries.com

7th June, 2025

бозорлардаги яна бир ўзгачалик ҳам бор. Агар расталар оралаб юрадиган бўлсангиз, сотувчилар, деҳқонлар мева-чевалардан узатиб, тотиб кўришни таклиф этишларини гувоҳи бўласиз. Буни тагида бир маъно ётадики, у ҳам бўлса, маҳсулотнинг сифатига харидорнинг ўзи баҳо берсин, яъни, таклиф қилинаётган маҳсулот сифати ва унга суралаётган нарх мутаносиб равишда белгиланаётганлигига ўзи ишонч ҳосил қилсин. Харид пайтида савдо муаммал ва тўлиқ бўлиши учун учта томон иштирок этиши керак. Биринчи томон оловчи, иккинчи томон сотувчи ва учинчи ҳолис томон. Учинчи томон сотилаётган буюм ёки маҳсулотга қўйилган нарх ушбу маҳсулот эга бўлган сифат кўрсаткичларига мутаносиб эканлиги тўғрисида қафолат берган. Бунда учинчи томон албатта маҳсулот тўғрисида ўзининг ҳолисона фикрини ҳаққоний билдира олиши, жуда кўп вақтдан буён шу фаолият билан шуғулланаётганлиги сабабли сотилаётган маҳсулотнинг шу вақтда ва шу бозордаги нархи бир-бирига мос тушушини белгилай оладиган мутахассис бўлиши талаб этилади. Савдонинг бу тури асосан катта миқдордаги ёки қимматбаҳо харид пайтида қўлланилган бўлиб, бу ҳолатни ҳозир ҳам қорамол, қўй ёки от савдоларида учратишимиз мумкин. Ўртада турувчи ҳолис томон савдони бир муқим бўлишига ёрдам бериб, савдо объектига хос бўлган сифат кўрсаткичларига тавсиф беради ва ҳолисона баҳо беради. Бу шахсни ҳозирда кўп қўлланилаётган брокер билан тенглаштириш мақсадга мувофиқ эмас, чунки брокер сотилаётган ёки олинаётган маҳсулотнинг сифат кўрсаткичлари тўғрисида етарли баҳо бера оладиган шахс сифатида эмас, балки сотувчи томондан белгиланган нархда маҳсулотни сотиш ёки сотиб олиш билан шуғулланади. Биз сертификатлаштиришни тушунтириш мақсадида танлаган мисолимизда савдо тугагандан сўнг сотувчи томон ўз савдосидан, оловчи томон эса харидидан ва савдо объектининг мавжуд сифат кўрсаткичларидан ишонч ҳосил қилиб, қониқиш ҳиссига эга бўлади [4]. Бу савдонинг яна бир муҳим хусусияти – учинчи ҳолис томон сифатида алоҳида ишончга ва нуфузга эга бўлган, ростгўй шахсларгина иштирок этиши мумкин. Биздаги мана шу савдо тури бир неча юз йиллардан бери мавжуд бўлиб, чет давлатларда сертификатлаштириш деб аталувчи фаолиятга айнан шу асос солган бўлса ҳам ажаб эмас.

International Educators Conference

Hosted online from Toronto, Canada

Website: econfseries.com

7th June, 2025

Сертификатлаштириш гувоҳлик бериш, қайд ёки шаҳодат этиш, ишонч билдириш маъноларини билдирувчи сўздан олинган бўлиб, керакли ишончлилик билан маҳсулотнинг муайян стандартга ёки техникавий ҳужжатга мувофиқлигини учинчи, ҳолис ва тан олинган томон тарафидан тасдиқлайдиган фаолиятни билдиради. Саноат корхоналарида ишлаб чиқиладиган турли хил маҳсулотлар муайян сифат кўрсаткичларига эга бўлиши керак. Сифат кўрсаткичлари эса маълум, белгиланган талабларга мувофиқ келиши лозим. Мувофиқлик ўз навбатида маълум стандартга ёки бошқа меъёрий ҳужжатларга мос келишини талаб этади. Мувофиқликни сертификатлаштириш мумкин.

"Сертификатлаштириш" тушунчаси биринчи марта Халқаро стандартлаштириш ташкилоти Кенгашининг сертификатлаштириш масалалари бўйича махсус қўмитаси томонидан ишлаб чиқилиб ва бу муҳим тушунча "Стандартлаштириш, сертификатлаштириш ва синов лабораторияларининг аккредитлаш соҳаларидаги асосий атамалари ва уларнинг қоидалари" қўлланмасига киритилган. Қайта ишланган Халқаро стандартлаштириш ташкилотининг қўлланмасида "сертификатлаштириш" атамасининг фақатгина изоҳлари берилган. Сертификатлаштириш умумий атама бўлиб, маҳсулот, технологик жараён ва хизматларнинг сертификатлаштиришда учинчи томоннинг қатнашиши ва унга ҳолисона баҳо бериши тушунилади. Сифат тизимини баҳолаш соҳасидаги тараққиёт сифат тизимини сертификатлаштириш бўйича янги долзарб йўналишни келтириб чиқардики, ушбу йўналиш бугунги кунда кенг қўлланилиб, бозор иқтисодиётидаги рақобатбардошлик, ўзаро савдо-сотиқнинг самараси ва истиқболилик даражаларини белгилаб берадиган омиллардан асосийси сифатида сахнага чиқмоқда.

Ўзбекистон Республикаси мустақилликка эришгандан сўнг сертификатлаштириш соҳасида жуда катта ишлар амалга оширилди ва ҳозирги кунда ҳам бу соҳанинг ривожланиши, халқаро миқёсда тан олиниши устида «Ўзбекистон техник жиҳатдан тартибга солиш» агентлиги томонидан катта эътибор берилмоқда.

International Educators Conference

Hosted online from Toronto, Canada

Website: econfseries.com

7th June, 2025

ХОРИЖИЙ МАНБАЛАР

1. O'g B. O. N. et al. The role of quality management system in increasing product quality in enterprises //Web of Scientist: International Scientific Research Journal. – 2021. – T. 2. – №. 12. – С. 228-233.
2. Jo'raboyevich B. N. Role of comparison, calibration and metrological certification in enterprises //Web of Scientist: International Scientific Research Journal. – 2022. – T. 3. – №. 10. – С. 168-175.
3. Jo'raboevich B. N. QUALITY EXPORT PRODUCTS IN ENTERPRISES GENERAL AND SPECIAL IN PRODUCTION IMPORTANCE OF REGULATIONS //ResearchJet Journal of Analysis and Inventions. – 2022. – T. 3. – №. 6. – С. 1-7.
4. Badalov U. N. THE ESSENCE OF TYPES OF TESTS IN IMPROVING PRODUCT QUALITY, THE IMPORTANCE OF THE LEVEL OF PRODUCT QUALITY //Экономика и социум. – 2024. – №. 2 (117)-1. – С. 143-146.